

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.03.1996, sp. zn. 2 Tzn 44/95, ECLI:CZ:NS:1996:2.TZN.44.1995.1

Číslo: 40/1996

Právní věta: Jestliže je podle § 80 odst. 1 tr. ř. vrácena peněžní částka, která byla podle § 78 tr. ř. vydána nebo podle § 79 tr. ř. odňata jako věc důležitá pro trestní řízení a potom složena na bankovní účet, vrátí se včetně úroků, pokud je vynesla.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.03.1996

Spisová značka: 2 Tzn 44/95

Číslo rozhodnutí: 40

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Věc důležitá pro trestní řízení

Předpisy: 141/1961 Sb.80 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 40/1996 sb. rozh.

Jestliže je podle § 80 odst. 1 tr. ř. vrácena peněžní částka, která byla podle § 78 tr. ř. vydána nebo podle § 79 tr. ř. odňata jako věc důležitá pro trestní řízení a potom složena na bankovní účet, vrátí se včetně úroků, pokud je vynesla.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 3. 1996 sp. zn. [2 Tzn 44/95](#))

Nejvyšší soud zamítl stížnost pro porušení zákona podanou ministrem spravedlnosti ČR proti usnesení předsedkyně senátu Okresního soudu v Lounech ze dne 27. 10. 1994 sp. zn. 1 T 19/94.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu v Lounech ze dne 21. 4. 1994 sp. zn. 1 T 19/94 byli obvinění J. P. a J. F. (spolu s obviněným F. H.) uznáni vinnými mimo jiné trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. b) tr. zák., jehož se dopustili tím, že dne 4. 12. 1992 kolem 11.00 hod. v Lounech na Suzdalském náměstí čp. 2280, po předchozí dohodě, rozdělení úloh a opatření pomůcek násilně vnikli do bytu R. V., z něhož odcizili nejméně 287 939,60 Kč na hotovosti, dále nejméně 24 000 DM na hotovosti, tj. v přepočtu 422 640 Kč, a další valuty v nižších částkách, v přepočtu v

hodnotě 6000 Kč a osobní předměty poškozeného. Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10. 6. 1994 sp. zn. 4 To 258/94 je tento výrok nedotčen.

V průběhu přípravného řízení vydal obviněný J. F. dne 5. 12. 1992 částku 8600 DM a 29 364,10 Kč; dne 6. 12. 1992 vydal J. P. částku 258 575,50 Kč; v obou případech s tím, že jde o peníze, resp. části peněžní částky, odcizené již popsáním způsobem v bytě R. V.

Uvedené částky ve valutách i v tuzemské měně byly nejprve uloženy na depozitních účtech Krajské prokuratury (později Krajského státního zastupitelství) v Ústí nad Labem, dále (poté, co usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 6. 1. 1994 sp. zn. 1 T 20/93 byla věc podle § 188 odst. 1 písm. a) tr. ř. postoupena Okresnímu soudu v Lounech) byly převedeny na depozitní účty Okresního státního zastupitelství v Lounech, vedené u Komerční banky v Žatci.

Po právní moci rozhodnutí v návrhu věci rozhodla předsedkyně senátu Okresního soudu v Lounech usnesením ze dne 27. 10. 1994 sp. zn. 1 T 19/94 tak, že se podle § 80 odst. 1 tr. ř. poškozeným R. V. a H. V. vrací 287 939,60 Kč a 8600 DM, a to včetně úroků.

Toto rozhodnutí nabylo právní moci v řízení před soudem prvního stupně, neboť z oprávněných osob je stížností napadl pouze obviněný J. P.; jeho stížnost však byla zamítnuta usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 1. 1995 sp. zn. 4 To 36/95 podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. jako podaná opožděně.

Proti pravomocnému usnesení předsedkyně senátu Okresního soudu v Lounech ze dne 27. 10. 1994 sp. zn. 1 T 19/94 podal ministr spravedlnosti stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněných J. P. a J. F. Uvádí se v ní, že pokud bylo uvedeným usnesením rozhodnuto, že se již citované částky vracejí poškozeným R. V. a H. V. „včetně úroků“, byl jím porušen zákon v ustanovení § 80 odst. 1 tr. ř. v neprospěch obou obviněných. Podle tohoto ustanovení není-li věc, která byla podle § 78 tr. ř. vydána nebo podle § 79 tr. ř. odňata, k dalšímu řízení už třeba a nepřichází-li v úvahu její propadnutí nebo zabrání, vrátí se tomu, kdo ji vydal, nebo komu byla odňata. Jestliže na ni uplatňuje právo osoba jiná, vydá se tomu, o jehož právu na věc není pochyb. V konkrétním případě předsedkyně senátu dospěla k věcně správnému závěru (majícím oporu i v již pravomocném výroku o vině), že peníze jsou majetkem R. V. a H. V., o jejichž právu na ně není pochyb. Pochybila však, pokud rozhodla, že peníze se poškozeným vracejí „včetně úroků“. Tuto část výroku opřela o závěr, že pokud by poškození měli částku k dispozici a uložili ji na účet, byla by úročena; úročena byla i na depozitních účtech Okresního státního zastupitelství v Lounech.

Podle stěžovatele však tento závěr správný není. Vztah upravený ustanovením § 80 odst. 1 tr. ř. je specifickým trestně procesním vztahem mezi orgánem činným v trestním řízení, který věc vydanou podle § 78 tr. ř. nebo odňatou podle § 79 tr. ř. deponuje, osobou, jež věc vydala nebo jí byla odňata, a event. další osobou, jež na věc uplatňuje právo. Na tento vztah nelze ani analogicky aplikovat ustanovení jiných právních předpisů, z nichž by vyplývalo právo na úrok (§ 778 a násl. občanského zákoníku o smlouvě o vkladu, § 517 odst. 2 obč. zák. o úrocích z prodlení v případě prodlení dlužníka). Podle § 121 odst. 3 obč. zák. je úrok nebo úrok z prodlení příslušenstvím pohledávky. Obsahem vztahu upraveného § 80 odst. 1 tr. ř. ovšem není pohledávka osoby uplatňující právo na věc vůči orgánu činnému v trestním řízení, který věc deponuje, ani vůči osobě, jež věc vydala nebo jíž byla odňata. Obdobně nelze ani analogicky aplikovat ustanovení § 708 a násl. obch. zák. o smlouvě o běžném účtu či § 716 a násl. obch. zák. o smlouvě o účtu vkladovém. Nejde o případ prodlení dlužníka ve smyslu § 369 obch. zák. a již vůbec ne o nárok na úroky ze smlouvy o úvěru (§ 497 a násl. obch. zák.). Nelze samozřejmě vyloučit, že tím, že poškozenému byly z jeho dispozice odňaty peníze, s nimiž by jinak mohl disponovat a dosáhnout tak rozmnožení svého majetku, mu mohla být způsobena škoda ve smyslu ušlého zisku (§ 442 odst. 1 obč. zák.). Tím, že věci, jež pachatel trestného činu původně získal do své moci (tedy prisvojil si) tímto činem, jsou posléze podle § 80

odst. 1 tr. ř. vydány poškozenému, dochází „via facti“ k restituci (byť v konkrétním případě pouze částečné); jeho nárok na náhradu skutečné škody je tedy, byť částečně, uspokojen. To ovšem nevylučuje, aby se oprávněná osoba domáhala náhrady ušlého zisku, o takovém nároku však nelze rozhodovat v řízení podle § 80 odst. 1 tr. ř. Otázka, zda depozitní účet vedený orgánem činným v trestním řízení je či není úročen, je v této souvislosti irelevantní.

V závěru proto ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud ČR podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil výše zmíněné porušení zákona a aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. citované usnesení zrušil a postupoval podle § 271 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud ČR přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. na podkladě podané stížnosti pro porušení zákona správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a zjistil, že k porušení zákona v daném případě nedošlo.

Vztah upravený ustanovením § 80 odst. 1 tr. ř. je sice trestně procesním vztahem mezi orgánem činným v trestním řízení, který věc vydanou podle § 78 tr. ř., nebo odňatou podle § 79 tr. ř. deponuje, osobou, jež věc vydala, nebo již byla odňata, a event. další osobou, jež na věc uplatňuje právo. Toto ustanovení trestního řádu ale nesmí být vykládáno v rozporu s Listinou základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky.

Podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, věty druhé, vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu.

Podle čl. 11 odst. 4 uvedené Listiny je vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.

Podle § 123 obč. zák. vlastník je v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užitky a nakládat s ním.

Podle § 135a obč. zák. náleží vlastníku věci i přírůstky věci, i když byly odděleny od věci hlavní.

Rozhodnutí podle § 80 odst. 1 tr. ř. sice neřeší otázku vlastnictví k věci. V tomto konkrétním případě ale okresní soud svým rozsudkem ve věci samé, ve spojení s rozsudkem odvolacího soudu, rozhodl, že obvinění předmětné peněžní částky v Kč a ve valutách odcizili v bytě manželů R. V. a H. V. To jinými slovy znamená, že zmíněné peněžní částky sice nemusí být vlastnictvím obviněných, ale právo, které na jejich vydání uplatnili poškození, bylo uznáno za nepochybné a z tohoto důvodu předsedkyně senátu Okresního soudu v Lounech rozhodla tak, jak je ve výroku napadeného usnesení uvedeno.

Je třeba souhlasit se stěžovatelem, že ustanovení § 80 odst. 1, 2 tr. ř. neupravuje otázku „úroků“ z peněžní částky, která je podle § 78 tr. ř. vydána nebo podle § 79 tr. ř. odňata orgánem činným v trestním řízení jako věc důležitá pro trestní řízení, poté složena na bankovní účet a posléze vydána oprávněné osobě.

Hovoří se zde pouze o „věci“, která se vydá, event. se s ní za podmínek uvedených v zákoně naloží předepsaným způsobem. Při řešení této otázky je ale nutné vyjít z toho, že vlastnické právo je právem absolutním (věcným) a působí vůči všem. Má stejný zákonný obsah a ochranu, což vyplývá z čl. 11 odst. 1 věty druhé Listiny základních práv a svobod a z ustanovení § 123 obč. zák. Vlastník má mj. právo požívat plody a užitky z předmětu svého vlastnictví a toto jeho právo je nedílnou součástí obsahu vlastnického práva. Ustanovení § 135a obč. zák. zakotvuje právo vlastníka věci hlavní i k jejím přírůstkům, byť by byly odděleny od věci hlavní. Tím stanoví, že přírůstek (akcese) je jedním z právních důvodů nabytí vlastnického práva. Podle teorie občanského práva hmotného se rozlišují přirozené plody (fructus naturales) a tzv. civilní plody neboli výnosy peněz (fructus civiles). U těchto

civilních plodů je třeba okamžik nabytí vlastnictví oddělením posoudit podle okolností konkrétního případu.

V projednávané věci došlo k uložení peněžních částek v Kč a v DM, vydaných obviněnými podle § 78 tr. ř. orgánům policie, na bankovní účty příslušných orgánů činných v trestním řízení vedených u Komerční banky. Tyto částky byly úročeny stanovenou úrokovou sazbou.

Protože vlastníky těchto peněžních prostředků, a to věci hlavní, zůstali poškození manželé R. V. a H. V., je založeno jejich vlastnické právo i k úrokům, které na bankovních účtech z původních peněžních částek vznikly. Pokud tedy bylo předsedkyní senátu okresního soudu vydáno usnesení o vrácení peněžních částek deponovaných na bankovních účtech Okresního státního zastupitelství v Lounech poškozeným, bylo zároveň správně rozhodnuto i o vydání úroků, které mezitím naběhly na těchto účtech, a to ke dni, kdy došlo k vyzvednutí původně uložených částek z bankovního účtu, případně k jejich převedení na účet poškozených vlastníků. Nevydání takových úroků jejich vlastníkům by bylo možné kvalifikovat jako vyvlastnění, které je v rozporu s platným právem. Takový postup by musel být totožný i v případě, že by se nejednalo o vlastníka věci (peněžních prostředků), ale o jejich oprávněného držitele (viz ustanovení § 130 odst. 2 obč. zák.).

V případě opačného řešení věci, tak jak je to navrhováno ve stížnosti pro porušení zákona, by zákonitě vyvstala otázka, kdo je vlastníkem těchto „úroků“, které zde vznikly jako přírůstek uložené peněžní částky. Orgán činný v trestním řízení, který peněžní částku uložil na svůj bankovní účet, takovým vlastníkem býti nemůže, a to ani v zastoupení státu. Postavení orgánu činného v trestním řízení se blíží pozici tzv. „detentora“, který sice s věcí (peněžní částkou) nakládá, ale nikoli jako se svou. Detentor také nemá právo na získávání přírůstků věci hlavní (viz ustanovení § 130 a § 135a obč. zák.). To by pak ale znamenalo, že peněžní částky, které by na příslušném účtu orgánu činného v trestním řízení z těchto úroků vznikly, by neměly žádného vlastníka, což je stav nepřijatelný.

Pokud stěžovatel zároveň argumentuje tím, že na vztah založený ustanovení § 80 odst. 1 tr. ř. nelze aplikovat ustanovení jiných právních předpisů, z nichž by vyplývalo právo na úrok a cituje § 778 a násl., § 517 odst. 2, § 121 odst. 3 obč. zák., § 708 a násl., § 716 a násl., § 369, § 497 a násl. obch. zák., je s tím nutné souhlasit, ale v těchto případech jde o ustanovení upravující výhradně práva závazková v oblasti občanského, případně obchodního práva. Jak bylo ale již zdůrazněno, v konkrétním případě právo na vzniklý úrok vyplývá z práva vlastnického, čili z práva věcného.

Za neodpovídající je třeba označit tu část odůvodnění napadeného usnesení, ve které je uváděno, že vrácení peněz poškozeným „včetně úroků“ se děje proto, že pokud by poškození měli částku k dispozici a uložili ji na účet, byla by úročena. Tato okolnost je totiž zcela irelevantní s ohledem na již dříve vyslovené závěry, na nichž je podle Nejvyššího soudu ČR nutné vlastníku věci hlavní vydat i její přírůstky. Naproti tomu otázka, zda depozitní účet, jenž je veden na orgán činný v trestním řízení, je či není úročěn, je v této souvislosti otázkou zásadní. Pokud by takový účet úročěn nebyl, nemohlo by ani k žádnému vydání úroků dojít, neboť přírůstek u deponované peněžní částky by nevznikl. Vlastník takové peněžní částky ani nemá žádného práva domáhat se, aby ji orgán činný v trestním řízení uložil na úročný bankovní účet.

Tím, co zde bylo uvedeno, není pochopitelně dotčeno právo poškozeného, kterému byly odcizeny peníze, s nimiž by jinak mohl disponovat a dosáhnout tak většího rozmnožení svého majetku, aby uplatnil v občanskoprávním řízení právo na náhradu ušlého zisku (§ 442 odst. 1 obč. zák.). Výše úroku vydaného poškozenému orgánem činným v trestním řízení by ale musela být při takto uplatněném nároku započtena.

Protože Nejvyšší soud ČR neshledal ani žádných vad v řízení, které vydání napadeného usnesení předcházelo, na základě všech již uvedených úvah dospěl k závěru, že usnesením předsedkyně

senátu Okresního soudu v Lounech ze dne 27. 10. 1994 sp. zn. 1 T 19/94 zákon porušen nebyl, a z tohoto důvodu byla podaná stížnost pro porušení zákona podle § 268 odst. 1 tr. ř. zamítnuta.